

Er staat veel op het spel

Nick van Buitenen
voorzitter KNB

Waarden en moraliteit moeten bóven afvinklijstjes gaan

Jaarlijks lopen Europese schatkisten honderden miljarden (!) euro's mis door fraude en belastingontduiking. Voor Nederland gaat men uit van ruim 20 miljard euro. Er worden steeds hogere straffen opgelegd aan fraudeurs, want alles is gericht op afschrikwekkende werking. Maar heeft dat zin als de voordeur open blijft staan? Wordt er wel voldoende aan fraudepreventie gedaan?

ONTWIJKEN

Belastingontduiking is strafbaar, belastingontwijking niet. Soms zijn die twee lastig uit elkaar te houden. Het hebben van een buitenlandse woonplaats is belastingontwijking, maar het wordt belastingontduiking als dat louter een postadres is. Burgers zijn verantwoordigd over belastingontwijkend gedrag door grote bedrijven. Maar diezelfde burgers winkelen of tanken graag over de grens vanwege belastingvoordelen. Of regelen bij de notaris een papieren schenking aan hun kinderen om erfbelasting te besparen. Richtten een spaar-bv op om hun vermogen buiten box III te houden. Zelfs de minister beschouwt dat niet als een gekunstelde constructie.

De overheid moet natuurlijk wel het goede voorbeeld geven. Stoppen dus met het meedoen aan internationale belastingconcurrentie.

ONTDUIKEN

Terug naar het ontduiken van belasting. In de strijd tegen witwassen van crimineel geld wordt al jaren een beroep gedaan op banken en notarissen. Hoewel het herkennen van fraudeurs niet eenvoudig is, wordt van deze poortwachters steeds méér verwacht. De notaris die was betrokken bij de oprichting van rechtspersonen die later de spil bleken te zijn in een smeergeldsysteem, heeft volgens de krant een belangrijke rol gespeeld. De vraag is natuurlijk wat de notaris bij die oprichting wist en had kunnen weten? Maar hoe gemakkelijk moet de oprichting van een bv eigenlijk zijn?

VROEGER

Jaren geleden was er voor de oprichting van een bv een verklaring van geen bezwaar nodig. Door de oprichter via de notaris bij het ministerie van Justitie aan te vragen. Bovendien moest de oprichter eerst een bankrekening openen en daarop geld voor de aandelen storten. Pas na

een bevestiging van de bank aan de notaris kon er worden opgericht. Sinds 2012 is het allemaal sneller en vooral eenvoudiger. Pas ná oprichting wendt de oprichter zich tot de bank voor een bankrekening en tot de Belastingdienst voor een btw-nummer. Mijn pleidooi om die volgorde om te draaien, werd door minister Dekker vorig jaar afgewezen.

NIET GEMAKKELIJKER

Hoewel de Europese Unie zich grote zorgen maakt over de ondermijnende gevolgen van fraude, draagt zij de lidstaten op in 2021 de oprichting van kapitaalvennootschappen volledig online tot stand te laten komen. Minister Dekker wil dat proces wel graag via de notaris laten lopen. Want in het kader van fraudepreventie mag het niet gemakkelijker worden om een bv op te richten.

WACHTKAMER

Ook al wordt fraudepreventie dus overgelaten aan poortwachters, de roep om méér middelen krijgt nauwelijks respons. Banken en notarissen doen ieder voor zich onderzoek naar klanten. De vijf grootste banken hebben recent wel een gezamenlijk 'anti-witwasbedrijf' opgericht. Dat bedrijf gaat ongebruikelijke betalingspatronen opsporen en gezamenlijke databronnen gebruiken. De volgende stap is dat banken met elkaar ook gegevens van afgewezen klanten mogen delen. Maar dat wordt tot nog toe tegengehouden door de Autoriteit Persoonsgegevens. Ook notarissen staan daar nog in de wachtkamer.

NEVENEFFECTEN

Al die toegenomen verwachtingen van poortwachters hebben ook neveneffecten. Onder druk van die verwachtingen maken banken het veel ondernemers lastig om een bankrekening te krijgen of te houden. Laatst oordeelde de Rechtbank dat de ING Bank een vergoeding moet betalen aan een slachtoffer van fraude. Voor notarissen geldt natuurlijk hetzelfde. Als je bij een enkele misser een torenhoge boete kunt verwachten of een tuchtrechtelijke procedure, dan kan het dat een volgende klant te snel en te gemakkelijk wordt geweigerd. Zo dreigt klantgerichtheid plaats te maken voor het streven naar perfecte dossiervorming. Die ontwikkeling is zorgelijk want het zet de toegang tot ons rechtsbestel onder druk. De poort moet in beginsel open staan.

MEER RUIMTE

De angst om geen fouten te maken leidt tot afvinklijstjes. Nog méér regels leidt tot minder zelf nadenken. Daarom streeft de KNB naar 'principle based rules'. We moeten ruimte hebben voor een eigen afweging. Een beslissing neem je niet (alleen) op grond van rekensommen en regels, maar (vooral) uit innerlijke overtuiging. Voor elke poortwachter zouden waarden en moraliteit moeten gaan bóven afvinklijstjes. Vooral dan zijn zij van belang bij fraudepreventie. ■